

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

SLAAP ZACHT

ONDER DE
KERKKLOKKEN

2
2021

Expositie 'Grenzeloze inhoud' hervat

De reis van de 12 koffers

In 1983 stopten twaalf kunstenaars allemaal iets anders in een doorzichtige koffer. Speelkaarten, een fietszadel, meeuwenvleugels. De reizende tentoonstelling 'Grenzeloze inhoud' van destijds is nu hervat. Dat is mogelijk omdat de twaalf kofferkunstwerken in samenwerking met studenten zijn gerestaureerd. SYLVIA VAN SCHAİK

Flavio Pons ging met de koffer op reis en stopte er plastic fruit en veren in. Ook Wijo Koek ging op reis, maar liet zijn koffer thuis. Naderhand legde hij er zijn deurmat in, met daarop de post die er tijdens zijn afwezigheid op gevallen was. Heiner Holtappels stuurde alleen de koffer op reis naar vrienden in andere landen, die er speelkaarten, een poppetje en een stempel in deden. Theo van de Goors koffer maakte een fantasie-reis, terwijl de kunstenaar er een woeste tredmolen in bouwde. Bob Lens liet plastic tassen reizen, die hij daarna met foto's, wijn en een fietszadel in zijn koffer pakte. Michael Gibbs schoot met een pistool kogels door de foliewanden, maar liet de koffer verder leeg. En Ronald in 't Hout verbeeldde de reis van de mythologische Icarus door de koffer met meeuwenvleugels te vullen. In 1983 initieerde de Nederlandse Kunststichting, een van de voorlopers van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, de reizende koffertentoonstelling *Grenzeloze inhoud*. In samenwerking met studenten van de Universiteit van Amsterdam heeft de Rijksdienst de twaalf kunstwerken nu gerestaureerd. De reis van de expositie kan daardoor hervat worden. Zodra corona het toelaat, is ze allereerst in het postkantoor van Museum Het Schip in Amsterdam te zien. De doorzichtige koffers vol verbeeldingen van herinneringen, verlangens en idealen staan daar in een entourage van post die net is aangekomen of juist de deur uitgaat.

Bibliotheken en scholen

De Nederlandse Kunststichting wekte bij mensen die niet zo snel in musea kwamen belangstelling voor hedendaagse beeldende

kunst. Dat deed de stichting door reizende tentoonstellingen te organiseren in bijvoorbeeld bibliotheken en scholen. Verder verzamelde ze documentatie over kunstenaars en behartigde het belang van Nederlandse kunst in het buitenland. Voor zo'n reizende expositie vroeg het Ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur begin 1983 via het kunstenaarsvakblad *BK-informatie* om ideeën om een koffer te vullen. Ontwerper John den Besten had van een metalen raamwerk en transparante plastic folie een koffer in de vorm van een parallellogram gemaakt.

De ideeën moesten als thema 'de reis' hebben. Er kwamen honderd inzendingen. Twaalf kunstenaars konden aan de slag gaan. Naast de al genoemde waren dat Klaus Boegel, Boudewijn Corstiaensen, Ko de Jonge, Johan Oskam en Roel QoQo. Zij vulden hun koffer allemaal met iets anders. Tot en met 1985 waren de kofferkunstwerken op zeker twaalf verschillende locaties in het land te zien. Ze stonden op schuine zuilen met Ionische kapitelen, ontworpen door Anthon Beeke. Alleen Koeks deurmatkoffer lag horizontaal geëxposeerd. Helaas zijn de sokkels niet bewaard gebleven.

Interessant restauratieprobleem

Uit de verzameling die de Rijksdienst beheert, biedt de dienst regelmatig kunstwerken aan de Universiteit van Amsterdam aan. Studenten Conservation and Restoration of Cultural Heritage die zich specialiseren in hedendaagse kunst kunnen die dan onderzoeken en restaureren. Voor hen selecteert de dienst kunst met een interessant restauratieprobleem. In de

FOTO ERICA LOH

Student Marieke Voogd werkt de Icarus-vleugels in de koffer van Ronald in 't Hout bij

FOTO RCF, RON KREVITS

De koffer van Heiner Holtappels is in zijn eentje op reis geweest

FOTO MARIEKE VOOGD

Vier koffers staan nu direct achter de loketten van het postkantoor in Museum Het Schip

regel gaat het om werken die in een slechte conditie zijn. Een gewone restauratie zou met hoge kosten gepaard gaan. Daarom komen deze kunstwerken daar normaal gesproken niet snel voor in aanmerking en zijn ze gedoemd om in het depot te blijven staan. De dienst blijft nauw bij de studenten-restauraties betrokken en overlegt met de universitaire docenten over het gewenste resultaat.

Behalve de kunstwerken zelf biedt de dienst de studenten er achtergrondinformatie over aan, net als analyses uit het laboratorium, mocht dat nodig zijn. Op deze manier levert de dienst een bijdrage aan het opleiden van restauratoren. En de gerestaureerde kunst kan de dienst daarna weer aan musea en dergelijke in bruikleen geven. Zoals de twaalf koffers van *Grenzeloze inhoud*. Omdat ze met zulke verschillende zaken gevuld zijn, was het voor de studenten interessant dat elk exemplaar zijn eigen uitdaging had. Pons bijvoorbeeld had in Egypte in zijn koffer veren van een plumeau gestopt, die hij daar op een bazaar had gekocht. Meegereide beestjes hadden de veren inmiddels geheel opgegeten. De studenten hebben ze nu door nieuwe veren vervangen. Van alle twaalf koffers zijn de folie-wanden sterk vergeeld, maar daar kun je niets aan doen. Dat moet je als patina zien.

Intenties van destijds

In het afgelopen jaar verkregen de studenten veel informatie voor de restauratie van de koffers door de kunstenaars te bevragen. Zo zijn ze veel te weten gekomen over hun intenties van destijds

.....
*De studenten
 verkregen veel
 informatie
 door de
 kunstenaars
 te bevragen*

en van de materialen die ze bij het vullen van hun koffer gebruikt hebben. Sommige kunstenaars zijn helaas al overleden, maar ook het contact met hun partners bleek waardevol. Zo had QoQo op een cassettebandje een brief over de tentoonstelling voorgelezen. Hij had een walkman in de koffer gelegd. Via een koptelefoon konden de bezoekers hem horen voorlezen. Het bandje is jammer genoeg verloren gegaan, maar een familielid sprak de tekst nu opnieuw in. De Rijksdienst kan deze interviews bovendien prima gebruiken om ook andere kunstwerken uit de twintigste eeuw te conserveren.

Kunstenaar Wijo Koek, die van de deurmat vol post, maakte een filmpje met onder meer delen van de vraaggesprekken die de studenten vastlegden. Het geeft een mooi beeld van de totstandkoming van de tentoonstelling in 1983 en van de restauratie van de koffers. Hun reis wordt nu dus hervat in Museum Het Schip. Dat is gevestigd in een woonblok uit 1920 van architect Michel de Klerk dat deze bijnaam draagt en is gewijd aan de bouwstijl Amsterdamse School. Het toont de geschiedenis van de bevrogen architecten die deze fantasievolle bouwstijl ontwikkelden. Na Het Schip is het mogelijk dat de koffers naar andere interessante locaties reizen, zodat veel mensen van hun *Grenzeloze inhoud* kunnen genieten. Wie een idee heeft voor een geschikte ruimte, mag contact met de Rijksdienst opnemen. ✘

Sylvia van Schaik, conservator bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, draagt zorg voor deze koffers, s.van.schaik@cultureelerfgoed.nl. Zie voor expositie 'Grenzeloze inhoud' en het filmpje van Wijo Koek www.hetschip.nl.